

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІРПІНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора

з навчальної роботи

 Олена ПУСТОВА

« 01 » « 09 » _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни «Латинська мова»
для підготовки фахового молодшого бакалавра
за галуззю 08 Право
спеціальності 081 «Право»

Ірпінь - 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Латинська мова» складена на основі програми навчальної дисципліни, затвердженої у 2023 р.

Розробник

Анастасія ПРИТИЧЕНКО

Розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії гуманітарно-філологічних дисциплін, протокол № 1 від «31» серпня 2023 р.

Голова циклової комісії

Тетяна ЧОРНА

Завідувач навчально-методичного
кабінету коледжу

Людмила РОМАНЕНКО

Зміст

Передмова.....	4
Структура навчальної дисципліни.....	7
Критерії оцінювання.....	9
Перелік практичних занять та їх зміст.....	10
Перелік питань для самостійного опрацювання.....	35
Перелік тем усних доповідей.....	37
Перелік питань до рубіжної контрольної роботи.....	38
Перелік питань до комплексної контрольної роботи.....	39
Рекомендовані джерела інформації.....	42

Передмова

Актуальність і зміст дисципліни

Актуальність вивчення дисципліни «латинська мова» студентами юридичних спеціальностей зумовлена, в першу чергу, її тісними міжпредметними зв'язками з іншими юридичними дисциплінами. Основний курс поділяється на 22 практичних заняття, протягом яких студенти опрацьовують певний обсяг теоретичної та практичної інформації. Окрім вищезазначеного, вивчення латинської мови сприяє детальнішому ознайомленню зі здобутками юридичних шкіл попередніх епох, розвиває логічне мислення, підвищує мовну культуру і сприяє розширенню світогляду.

Мета і завдання дисципліни

Основна мета навчальної дисципліни «Латинська мова» полягає у наданні студентам комплексу необхідних знань, що стосуються граматики латинської мови, зокрема, морфології: іменників (та їх відмінювання), дієслів (та їх відмінювання), утворення наказової форми дієслів та ознайомлення із загальними відомостями про інші частини мови та фразеології: вивчення сентенцій та сталих юридичних виразів.

Головне завдання дисципліни «Латинська мова» вбачається у підготовці майбутніх юристів за допомогою основ знань з латинської мови до сприйняття основних і спеціальних юридичних дисциплін, читання (із можливістю подальшого дослідження) юридичних джерел і розуміння міжнародної наукової і правової термінології, а також можливість ознайомлення з античною правовою культурою та її впливом на розвиток сучасної юридичної науки.

Вивчення дисципліни «Латинська мова» передбачає набуття здобувачами освіти **програмних компетентностей**, а саме:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність застосовувати знання в професійній діяльності у стандартних та окремих нестандартних ситуаціях.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, добре володіти правничою термінологією та однією з поширених європейських мов, використовувати іноземну мову для забезпечення результативної професійної діяльності.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Фахові компетентності (ФК):

ФК 6. Знання засад і доктрин міжнародного публічного права, а також змісту основних міжнародно-правових інститутів.

ФК 7. Знання основ права Європейського Союзу.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Базові знання з основ філософії, права та державного управління.

ПРН 17. Практичне володіння іноземною мовою в обсязі тематики, зумовленої професійними потребами; користування усним мовленням у межах побутової, суспільно - політичної та фахової тематики; уміння перекладати з іноземної мови на державну текстів юридичного характеру.

Значення дисципліни

Освітнє значення курсу полягає у розширенні лінгвістичного світогляду студентів та підвищення їх загальної мовної культури шляхом удосконалення навичок нормативного вживання інтернаціоналізмів греко-латинського походження. Виховне значення дисципліни, у свою чергу, полягає в ознайомленні студентів з історією виникнення латинської мови, її значенням у розвитку європейської культури та науки.

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни

Латинська мова має тісні міждисциплінарні зв'язки з такими предметами, як «Римське право», «Теорія держави і права», «Історія держави і права зарубіжних країн», «Логіка», «Філософія», «Соціологія», «Психологія», «Цивільне право» та «Юридична деонтологія».

Форми і засоби поточного та підсумкового контролю

Кожне практичне заняття оцінюється окремо, шляхом фронтальних опитувань та індивідуальних завдань. По завершенню проходження 60% курсу, студентами пишеться рубіжна контрольна робота.

По завершенню викладання дисципліни «Латинська мова», студенти складатимуть диференційований залік, який проходитиме у формі усної співбесіди.

Структура навчальної дисципліни

«Латинська мова»

За галуззю знань 08 – «Право»

спеціальності 081 «Право»

№ п/п	Теми	Кількість годин		
		Всього	Практичних	Самостійних
Т 1.	Фонетика. Латинський алфавіт. Базові правила вимови.	4	2	2
Т 2.	Правила читання голосних, дифтонгів, приголосних та буквосполучень. Поділ на склади. Наголос.	3	2	1
Т 3.	Морфологія. Загальні відомості про частини мови.	3	2	1
Т 4.	Дієслово та його граматичні категорії. Поняття про граматичну основу.	3	2	1
Т 5.	Поняття дієвідміни в латинській мові. Поділ на дієвідміни.	7	6	1
Т 6.	Безособові форми дієслова та особливості відмінювання дієслів у часах різних систем.	3	2	1
Т 7.	Іменник та його граматичні категорії.	3	2	1
Т 8.	Відмінювання іменників I-II відмін.	3	2	1

Т 9.	Відмінювання іменників III відміни. Розподіл іменників III відміни по групах.	5	4	1
Т 10.	Відмінювання іменників IV-V відмін. Особливості поєднання іменників з іншими частинами мови та основні правила їх узгодження.	5	4	1
Т 11.	Прикметник. Граматичні категорії прикметника. Поділ прикметників на групи.	3	2	1
Т 12.	Ступені порівняння прикметників.	3	2	1
Т 13.	Прислівник. Утворення похідних прислівників. Ступені порівняння прислівників.	3	2	1
Т 14.	Займенник. Види займенників. Особливості вживання та відмінювання займенників.	2	2	
Т 15.	Числівник. Кількісні та порядкові числівники.	3	2	1
Т 16.	Основи синтаксису. Поняття про головні та другорядні члени речення в латинській мові.	5	4	1
Т 17.	Правила перекладу основних синтаксичних конструкцій.	2	2	
	Всього	60	44	16

Критерії оцінювання

Шкала оцінок

Оцінка		Правильні відповіді, %
відмінно	10-12	80-100
добре	7-9	70-79
задовільно	4-6	55-69
незадовільно	1-3	0-55

Значне місце в роботі зі студентами посідає аналіз їхніх знань та вмінь, що здійснюється після проведення поточного, рубіжного і підсумкового (комплексного) контролю.

Під поточним контролем розуміється перевірка виконання домашніх вправ, перекладів і тестування за вивченими темами курсу.

Підсумковий контроль знань проводиться наприкінці курсу за умов наявності позитивних оцінок поточного контролю й атестації шляхом проведення комплексної контрольної роботи та подальшого виставлення заліку.

Оцінка «відмінно» виставляється у разі відмінного рівня знань в межах викладеного матеріалу без суттєвих помилок.

Оцінка «добре» виставляється у разі достатньо високого рівня знань в межах викладеного матеріалу без суттєвих недоліків.

Оцінка «задовільно» виставляється у разі посереднього рівня знань із значною кількістю недоліків.

Оцінка «незадовільно» виставляється у разі незадовільного рівня знань з можливістю повторного складання за умов належного самостійного доопрацювання.

Перелік тем практичних занять та їх зміст

Тема 1. Фонетика. Латинський алфавіт. Базові правила вимови.

План заняття:

1. Ознайомити студентів із основними етапами становлення латинської мови (зокрема, латинського алфавіту) та зміни у його складі, які відбувалися у різні часи її використання.
2. Загальний огляд спільних і відмінних рис у фонетичних структурах латинської та української мови.
3. Виконання спеціальних тренувальних вправ для встановлення рівня засвоєння студентами поданої інформації.

Перелік завдань, які пропонуються студентам до виконання протягом заняття:

1. Розташуйте слова в алфавітному порядку: homo, ludus, quis, urbs, sacer, tabula, domus, corpus, matrimonium, imperator, nomen, populus, amīca, vita, sensus, extra, felix, barba, ritus, gracīlis, Kalendae, zona, circus, elephantus, lumen, Хerxes, familia, senex.
2. Напишіть слова латинськими літерами: імітаціо, квартус, сангвіс, екзамен, екзітус, ораціо, Юпітер, вікторія, форензіс, хорус, Бакхус, герес, кодекс, абакус, центум, кульпа, грація, ауктор, гльорія, Светоніус, сензус, цитаре, януа, характер, коемпціо, білінгвіс, поета, фабуля, циркус, хамомільля, матрімоніум, оккупаціо, Юліус, кверкус, зона, рекс, спаціум, донаціо, квінкве, ювентус.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Скільки голосних та скільки приголосних літер є в алфавіті латинської мови?

2. У чому полягають основна схожість та відмінність сучасного латинського алфавіту із його аналогом класичного періоду?

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Як довго тривав долітературний процес становлення латинської мови?

2. У яких галузях науки до сих пір активно використовується латинська мова?

3. Чи можна вважати латинську мову «мертвою»?

4. Яким чином вивчення латинської мови пов'язане із епохою Просвітництва в Україні?

5. Який дифтонг у XVI ст. став літерою j (йота)?

6. У якій науці, на вашу думку, найактивніше вживається латинська мова?

7. Яким чином, на вашу думку, вплинули зміни, які відбувались протягом літературного періоду на становлення латинської мови?

Перелік основних джерел інформації: [2], [4], [5], [6], [11].

Перелік додаткових джерел інформації: [1], [3].

Тема 2. Правила читання голосних, дифтонгів, приголосних та буквосполучень. Поділ на склади. Наголос.

План заняття:

1. Правила наголошення та роз'яснення щодо використання особливих позначок у латинській мові.

2. Особливості складоподілу та ознайомлення із переліком загальних та історично зумовлених винятків із правил.

3. Виконання спеціальних тренувальних вправ для встановлення рівня засвоєння студентами поданої інформації.

Перелік завдань, які пропонуються студентам до виконання протягом заняття:

1. Згадати і написати спеціальні позначки, які використовуються для визначення історично наголошених та ненаголошених складів.
2. Розділити на склади та перерахувати їх кількість у наступних лексичних одиницях: *geus, locus, cura, fabri, templum, incōla, doctŕina*.
3. Прочитати і транслітерувати наступні лексичні одиниці: *syndĭcus, aurum, causa, neuter, poena, aetas, praemium, hora, Caesar, christiānus, maxĭmus*.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Яким чином слова в латинській мові розподіляються на склади?
2. Які основні правила наголошення слів в латинській мові?

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Як позначається на письмі примусова довгота та короткість складів?
2. Які дифтонги існують в латинській мові?
3. Який дифтонг у XVI ст. став літерою *j* (йота)?

Перелік основних джерел інформації: [4], [5], [6].

Перелік додаткових джерел інформації: [1], [3].

Тема 3. Морфологія. Загальні відомості про частини мови.

План заняття:

1. Перелік основних частин мови із їх морфологічною категоризацією.
2. Порівняння морфологічної будови латинської мови із українською.
3. Перелік речень (фразеологізмів) для вивчення напам'ять з метою розширення юридичного словникового запасу.

Перелік завдань, які пропонуються студентам до виконання протягом заняття:

1. Визначити частини мови із запропонованих нижче: ego, is, in, heu, iustitia, ibi, eia, unus, esse, homo, civitas, bis, bene, etiam.
2. Перекласти на латинську мову наступні назви частин мови: іменник, прикметник, дієслово, займенник, числівник, прислівник, частка, вигук, сполучник, прийменник.
3. Перекладіть граматичні терміни: numerous plurālis, persona tertia singularis, modus imperatīvus, infinitīvus praesentis passīvi, coniugatio quarta, plusquamperfectum indicatīvi actīvi, persona prima plurālis, futūrum primum indicatīvi actīvi.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Назвіть латинською основні частини мови?
2. Навести приклад до кожної з частин мови.

Перелік питань для самостійної роботи:

1. До якого типу мов належить латинська мова?
2. Скільки частин мови існує в латинській мові?

Перелік основних джерел інформації: [1], [2], [5], [6], [8].

Перелік додаткових джерел інформації: [2], [3].

Тема 4. Дієслово та його граматичні категорії. Поняття про граматичну основу.

План заняття:

1. Дієслово та його граматичні категорії.
2. Поняття про граматичну основу.
3. Типологія граматичних основ та спосіб їх визначення.

Перелік завдань, які пропонуються студентам до виконання протягом заняття:

1. Випишіть зі словника та проаналізуйте 15 дієслів латинської мови.
2. Наведіть якомога більше прикладів до кожної категорії дієслова.

Перелік питань для самостійного контролю:

1. Які основні категорії дієслова латинської мови вам відомі?
2. Як правильно виконувати пошук релевантного словникового відповідника мовою перекладу?
3. Які типи граматичних основ дієслів латинської мови вам відомі?

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Яким чином у словнику подаються дієслова в латинській мові?
2. Як від першої форми дієслова у однині утворити інфінітив?
3. Від яких осіб однини та множини можна утворити необхідну форму дієслова?
4. Перекладіть дієслівні форми: *legit, legunt, legītis, lege, nolītelegere; laudas, nolilaudāre, laudo, laudat, laudāte; servis, servītis, servīre, servīte, servio; tacēmus, tacēre, tacent, taceo, tacētis.*
5. Зробіть граматичний аналіз поданих дієслів: *impērant, venītis, credīmus, lauda, sunt, vicis, respondēmus, ducīte, servio, videt, defendunt, laborāmus.*

Перелік основних джерел інформації: [3], [4], [5], [10].

Перелік додаткових джерел інформації: [2], [3], [5].

Тема 5. Поняття дієвідміни в латинській мові. Поділ на дієвідміни.

План заняття:

1. Поняття дієвідміни в латинській мові.
1. Поділ дієслів на дієвідміни.
3. Основні шляхи визначення дієвідміни.

Перелік завдань, які пропонуються студентам до виконання протягом заняття:

1. Визначте дієвідміну дієслів: dicēre, punīre, habēre, appellāre, debēre, scribīre, mutāre, agēre, consentīre, cavēre, laborāre, militāre, cogitāre, narrāre, audīre, sperāre, punīre, abdīcēre, ablegāre, sedēre, abolēre, abrōgāre, citāre, abrumpēre, convenīre, accēdēre, adaeqāre, notāre, adjicēre, domāre, possidēre, tradēre, sentīre, litigāre, cavēre, dāre, rapēre, demonstrāre, emēre, delinquēre, accusāre, vetāre, constituēre, facēre, finīre, vivēre, revīsēre, profundēre.

2. Доповнити речення: 1 Cogitāt, ergo (esse). 2. Benelegit, sedmale (scribēre). 3. Cumtacētis, (consentīre). 4. Quibeneaudiunt, bene (discēre). 5. Audiet (scribēre). 6. Latīnelegitet (scribēre). 7. Dumspirātis, (sperāre). 8. Ego (legēre), vos (scribēre).

Перелік питань для самостійного контролю:

1. Скільки дієвідмін існує в латинській мові?
2. За якими ознаками визначається дієвідміна слів у латинській мові?
3. Чи подається у словнику та форма дієслова, яка дозволяє одразу визначити його дієвідміну?

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Яким чином у словнику подаються дієслова в латинській мові?
2. Як від першої форми дієслова у однині утворити інфінітив?

Перелік основних джерел інформації: [3], [5], [6], [7], [9].

Перелік додаткових джерел інформації: [5], [6].

Тема 6. Безособові форми дієслова та особливості відмінювання дієслів у часах різних систем.

План заняття:

1. Загальна характеристика безособових форм дієслова.
2. Теперішній час дійсного способу активного стану.
3. Теперішній час дійсного способу пасивного стану.
4. Минулий час недоконаного виду активного стану.
5. Минулий час недоконаного виду пасивного стану.
6. Майбутній час першого типу дійсного способу активного стану.
7. Майбутній час першого типу дійсного способу пасивного стану.

Перелік завдань, які пропонуються студентам до виконання протягом заняття:

1. Доповнити парадигму відмінювання дієслів:

Singulāris	Plurālis	Singulāris	Plurālis
1.	1.	1. <i>credo</i>	1. <i>credīmus</i>
2.	2. <i>laborātis</i>	2.	2.
3. <i>laborat</i>	3.	3.	3.
Singulāris	Plurālis	Singulāris	Plurālis
1.	1.	1.	1. <i>punīmus</i>
2. <i>sedes</i>	2.	2.	2.
3.	3. <i>sedent</i>	3. <i>punit</i>	3.

2. Виконайте переклад:

1. Respondere, cavere, agere. 2. Dum spiro spero. 3. Cumtacent clamant. 4. Pecunia non olet. 5. Charta nonerubescit. 6. Si vales, bene est, ego valeo. 7. Qui tacet, consentit. 8. Tantum scimus, quantum memoria tenemus. 9. Ignorantia non excusat. 10. Vivere est militare. 11. Dicere non est facere. 12. Cogito ergo sum. 13.

Divi de et imp̄era. 14. Qui quaerit, rep̄erit. 15. Ave, Maria! 16. Lexprosp̄icit, non resp̄icit. 17. Unde venis et quo vadis? (Vulg.).18. Non scholae, sed vitae disc̄imus (Sen.).

3. Провідмініяйте дієслова в praesens indicat̄ivi act̄ivi:esse, vet̄are, cred̄ere, aud̄ire, hab̄ere.

Перелік питань для самостійного контролю:

1. Скільки безособових форм дієслова є в латинській мові?
2. Яким чином можна визначити безособову форму дієслова?
3. Які часові системи існують в латинській мові?

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Напишіть слова, які походять у сучасних мовах від латинських дієслів: debeo, debui, deb̄itum, ̄ere; credo, cred̄idi, cred̄itum ̄ere; lego, legi, lectum, ̄ere; respondeo, respondi, responsum, ̄ere; scribo, scripsi, scriptum, ̄ere; valeo, valui, –, ̄ere; curo, āvi, ātum, āre; porto, āvi, ātum, āre.

2. Перекладіть такі дієслівні форми: veniunt, amamus, vive, scribo, advocamus, sum, nolitim̄ere, punis, salvete, audi, nolitesper̄are, dic.

2. Виконайте порівняльний аналіз безособових форм дієслів у латинській та українській мовах.

3. Виокремте риси, які відрізняють безособові форми дієслів одну від одної.

Перелік основних джерел інформації: [1], [2], [5], [6], [9].

Перелік додаткових джерел інформації: [3], [4], [7].

Тема 7. Іменник та його граматичні категорії.

План заняття:

1. Перелік основних граматичних категорій іменників:

2. Категорія роду в латинській мові.
3. Категорія числа.
4. Відмінки у латинській мові.
5. Перелік сентенцій (фразеологізмів) для вивчення напам'ять з метою розширення юридичного словникового запасу.

Перелік завдань, які пропонуються студентам до виконання протягом заняття:

1. Назвати латинською мовою основні граматичні категорії іменника.
2. Навести приклади іменників і визначити їх характеристики згідно граматичної категоризації.
3. Розшифрувати наступні скорочення: s., pl., Acc., D., m., f., n., Abl., N., V., G.

Перелік питань для самостійного контролю:

1. Які граматичні категорії має іменник в латинській мові?
2. Назвати і перерахувати відмінки латинської мови.
3. Яким чином іменник подається у словниках?

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Що поєднує в собі відкладний відмінок?
2. З яким відмінком часто співпадає форма називного відмінка іменника?
3. З яких компонентів складається відмінкова форма іменника?

Перелік основних джерел інформації: [3], [5], [6], [7], [9].

Перелік додаткових джерел інформації: [5], [6].

Тема 8. Відмінювання іменників I-II відмін.

План заняття:

1. Поняття про відміни іменників у латинській мові.
2. Особливості відмінювання іменників 1-ї відміни.
3. Особливості відмінювання іменників 2-ї відміни.

Перелік завдань, які пропонуються студентам до виконання протягом заняття:

1. Визначте відміну та основу іменників: homo, ĩnis, m; gladius, ii, m; vita, ae, f; cornu, us, n; liber, bri, m; aestas, ātis, f; fructus, us, m; canis, is, m; facies, ei, f; planta, ae, f; ritus, us, m; testis, is, m; gelu, us, n; lex, legis, f; flos, floris, m; caelum, i, n.

2. Доповніть парадигму відмінювання:

Singulāris		Plurālis	
Nom.	_____	Nom.	<i>terrae incognĭtae</i>
Gen.	_____	Gen.	_____
Dat.	<i>terrae incognĭtae</i>	Dat.	_____
Acc.	_____	Acc.	_____
Abl.	_____	Abl.	<i>terrīs incognĭtis</i>
Voc.	_____	Voc.	_____

Перелік питань для самостійного контролю:

1. Дайте визначення поняттю «відміна» і назвіть його основні граматичні характеристики.
2. Визначте відмінкову форму і число іменників. Перекладіть українською мовою: natūram, in lunā, amicārum, sine curā, in silvis, sub terram, persōnis, epistūlas, in scholam, poētae, victoriam, deae, statuas.
3. Доповніть парадигму відмінювання:

Singularis		Plurālis	
Nom.	_____	Nom.	<i>amīci boni</i>
Gen.	_____	Gen.	_____
Dat.	<i>amīco bono</i>	Dat.	_____
Acc.	_____	Acc.	_____
Abl.	_____	Abl.	_____
Voc.	_____	Voc.	_____
Singularis		Plurālis	
Nom.	_____	Nom.	_____
Gen.	_____	Gen.	_____
Dat.	_____	Dat.	<i>verbis longis</i>
Acc.	<i>verbum longum</i>	Acc.	_____
Abl.	_____	Abl.	_____
Voc.	_____	Voc.	_____

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Поставте слова в дужках у відповідних відмінках, перекладіть речення: 1. Oppīda (Romānus, i, m) firmos et altos muros habent. 2. In (templum, i, n) Vestae ignicūlus aeternus flagrat. 3. Fortūna dea super (ocūlus, i, m) fasciam habet, unde proverbium: “Fortūna caeca est”. 4. Inter bella et pericūla non est locus (otium, ii, n). 5. In Graecia (monumentum, i, n) poētārum antiquōrum sunt.

2. Напишіть, які слова в сучасних мовах походять від латинських іменників: *consilium*, ii, n – рішення, порада; *locus*, i, m – місце; *numerus*, i, m – число; *nummus*, i, m – монета; *officium*, ii, n – обов’язок; *populus*, i, m – народ; *patronus*, i, m – покровитель; *animus*, i, m – душа; *ager, agri*, m – поле, земля; *initium*, ii, n – початок; *faber, fabri*, m – ремісник; *ventus*, i, m – вітер.

Перелік основних джерел інформації: [5], [6], [8], [10].

Перелік додаткових джерел інформації: [1], [2], [6].

Тема 9. Відмінювання іменників III відміни. Розподіл іменників III відміни по групах.

План заняття:

1. Загальна характеристика іменників третьої відміни.
2. Розподіл іменників III відміни по групах.
3. Особливості відмінювання іменників третьої відміни.

Перелік завдань, які пропонуються студентам до виконання протягом заняття:

1. Запишіть повну форму Gen. Sing., позначте основу іменників третьої відміни:

<i>imago, ĩnis, f</i>		<i>fortitūdo, ĩnis, f</i>	
<i>carmen, ĩnis, n</i>		<i>os, ossis, n</i>	
<i>ratio, ōnis, f</i>		<i>cortex, ĩcis, m</i>	
<i>apex, ĩcis, m</i>		<i>mos, moris, m</i>	
<i>sermo, ōnis, m</i>		<i>vestis, is, f</i>	
<i>mare, is, n</i>		<i>tempus, ōris, n</i>	
<i>testis, is, m</i>		<i>regio, ōnis, f</i>	

2. Визначте тип відмінювання іменників третьої відміни:

<i>secāle, is, n</i>		<i>ver, veris, n</i>	
<i>fons, fontis, m</i>		<i>orbis, is, m</i>	

flos, floris, m		anīmal, ālis, n	
lex, legis, f		oratio, ōnis, f	
securis, is, f		vestis, is, f	
flumen, ĩnis, n		sermo, ōnis, m	
cochlear, āris, n		turris, is, f	

Перелік питань для самостійного контролю:

1. За яким принципом іменники третьої відміни розподіляються по групах?
2. Що вирізняє іменники третьої відміни від іменників інших відмін латинської мови?

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Утворіть форму Nom. і Gen. plurālis від іменників: tempus, ōris, n; civis, is, m; regio, ōnis, f; mare, is, n; pars, partis, f; cor, cordis, n; victor, ōris, m; ius, iuris, n; turris, is, f.
2. Визначте групу і відмінкові форми іменників: carminībus; in arīce; montem; regiōnes; marium; turrim; mente; homīni; in pace; milītum; litōra; ratiōnem; iurībus; fratre; partem; pontium; in urbe; morum; animalībus; oris; ossi; vi.

Перелік основних джерел інформації: [1], [3], [5], [6], [8].

Перелік додаткових джерел інформації: [1], [3], [4].

Тема 10. Відмінювання іменників IV-V відмін. Особливості поєднання іменників з іншими частинами мови та основні правила їх узгодження.

План заняття:

1. Загальна характеристика іменників третьої відміни.
2. Особливості відмінювання іменників 4-ї відміни.

3. Особливості відмінювання іменників 5-ї відміни.

Перелік завдань, які пропонуються студентам до виконання протягом заняття:

1. Доповніть парадигму відмінювання:

Singularis		Plurālis	
Nom.	_____	Nom.	_____
Gen.	<i>fructus dulcis</i>	Gen.	_____
Dat.	_____	Dat.	_____
Acc.	_____	Acc.	_____
Abl.	_____	Abl.	<i>fructibus dulcibus</i>
Voc.	_____	Voc.	_____

2. Провідмінійте словосполучення: resbona; ritusRomānus; genunovum; domusRomana.

Перелік питань для самостійного контролю:

1. За яким принципом відмінюються іменники четвертої відміни?
2. За яким принципом відмінюються іменники п'ятої відміни?

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Узгодьте відмінкові форми іменників з прикметниками, перекладіть словосполучення: fructibus (dulcis, e); casu (felix, īcis); manum (dexter, tram, trum); exercituum (Romānus, a, um); usui (bonus, a, um); genua (novus, a, um); sensibus (omnis, e); cursum (celer, is, e); spe (ultimus, a, um); diebus (festus, a, um); faciem (bonus, a, um); rerum (publicus, a, um); aciēi (acer, acris, acre); fide (bonus, a, um); manu (proprius, a, um); cornuum (longus, a, um).

2. Визначте відмінкові форми іменників, перекладіть українською мовою: casui letāli; fructuum recentium; usum magnum; in domo nostra; rem publicam; faciēi pulchrae; diebus festis; spei nostrae.

3. Знайдіть і транслітеруйте самостійно уривок тексту латинською мовою.

4. Прочитайте та выпишіть слова, у яких літера «i» позначає голосний звук: iustus, coniuratio, iustitia, iurisdictio, subiectum, obiectum, insŭla, maior, ira, iniuria, incultus, iucundus, Maius, pius, matrimonium, ianua, invidia, Ianuarius, Iunius, Iulius, opinio, imāgo, iussus, piētas, illustris, integratio, iudex, index, iurisprudētia, iocus, iuvēnis, Iuppīter, Iuno, iusiurandum, iugum, iter, immortālis, impunītas, imperium, iuventus.

5. Прочитайте та выпишіть окремо в два стовпчики слова, які мають штучно скорочені та штучно подовжені склади: Oedīpus, tragoedīa, poeta, poēma, auctor, audientīa, aurōra, fauna, laurus, Eurōpa, euterpē, Euboea, neutrālis, caementum, circus, cyclus, medicīna, provincīa, scaena,

Перелік основних джерел інформації: [3], [4], [6], [7], [10].

Перелік додаткових джерел інформації: [1], [3], [6].

Тема 11. Прикметник. Граматичні категорії прикметника. Поділ прикметників на групи.

План заняття:

1. Граматичні властивості іменника.
2. Розподіл прикметників на групи.
3. Відмінювання прикметників.

Перелік завдань, які пропонуються студентам до виконання протягом заняття:

1. Доповніть парадигму відмінювання:

Singularis		Plurālis	
Nom.	_____	Nom.	_____
Gen.	<i>atlethae Graeci</i>	Gen.	_____
Dat.	_____	Dat.	_____
	_____		_____
Acc.	_____	Acc.	_____
Abl.	_____	Abl.	<i>atlethis Graecis</i>
Voc.	_____	Voc.	_____

2. Провідмініяйте словосполучення: *noster collega bonus*; *tuum desiderium piūm*.

3. Додайте відповідні відмінкові закінчення, перекладіть слово-сполучення: *deo magn...*, *amīcis bon...*, *agricōlam Roman...*, *discipūle bon...*, *tunīcae alb...*, *poētārum Graec...*, *muri alt...*, *pinos alt...*, *linguae antiqu...*, *in insulā ingot...*

Перелік питань для самостійного контролю:

1. Коротко охарактеризуйте основні граматичні властивості прикметників.
2. За якою схемою відмінюються більшість прикметників?

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Поставте словосполучення в запропонованих формах:
servus Romānus → Abl. Plur. → Gen. Sing. → Voc. Sing. → Acc. Plur.;
templum antiquum → Acc. Plur. → Dat. Sing. → Gen. plur. → Abl. Sing.;
poēta Graecus → Voc. Sing. → Dat. Plur. → Gen. Sing. → Acc. Plur.

2. Перекладіть словосполучення:

стародавніх міст; латинську мову; в античних байках; мої друзі; старанним учням; про ваших дітей; красиві храми; у твоїх листах.

Перелік основних джерел інформації: [3], [4], [5], [7], [8].

Перелік додаткових джерел інформації: [1], [2], [4].

Тема 12. Ступені порівняння прикметників.

План заняття:

1. Утворення вищого ступеня порівняння прикметників.
2. Утворення найвищого ступеня порівняння прикметників.
3. Утворення ступенів порівняння прикметників від різних основ.

Перелік завдань, які пропонуються студентам до виконання протягом заняття:

1. Утворіть ступені порівняння від прикметників:

arduus, a, um; asper, a, um; atrox, ōcis; bonus, a, um; strenuus, a, um; pauper, ěris; difficĭlis, e; levis, e; malus, a, um; acer, acris, acre; honestus, a, um; angustus, a, um; pulcher, chra, chrum; simplex, ĭcis; varius, a, um; magnus, a, um; gracĭlis, e.

2. Доповніть речення відповідною формою іменника, перекладіть українською мовою:

1. Consũles Romāni ... (exercĭtus, us, m) praeĕrant. 2. Saepe consũles cum ... (exercĭtus, us, m) parvo hostes superābant. 3. Constantia ... (exercĭtus, us, m) Romāni admirabĭlis erat. 4. ... (res, rei, f) secundis contrariae sunt ... (res, rei, f) adversae. 5. Amĭcus certus in ... (res, rei, f) incerta cernĭtur.

Перелік питань для самостійного контролю:

1. Скільки ступенів порівняння має прикметник в латинській мові? Наведіть приклади.
2. Які особливості утворення вищого ступеня порівняння прикметників?

3. які особливості утворення найвищого ступеня порівняння прикметників?

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Поставте слова в дужках у відповідній формі. Перекладіть речення: 1. Verba tua dulciora (mel, mellis, n) sunt. 2. Oculi (avidus, a, um) sunt, quam venter. 3. Bona valetudo melior est (divitiae, arum, f). 4. Gratia Dei faciet animam tuam (nix, nivis, f) candidiorem. 5. (Omnis, e; mater, tris, f) felicissima es. 6. Terra minor est (sol, solis, m). 7. Discipulis exempla (idoneus, a, um) sunt quam praescepta. 8. Cicero (omnis, e; Romanus, a, um) celeberrimus erat. 9. Omnium animalium simia homini (similis, e) est. 10. Aer (levis, e) est, quam aqua. 11. Nihil est (dulcis, e) veritatis luce. 12. Patria mihi (carus, a, um) est, quam vita. 13. Homerus (clarus, a, um) omnium poetarum Graecorum erat.
2. Перекладіть речення латинською мовою: 1. Мати дорожча, ніж інші люди. (2 конструкції) 2. Мати найдорожча з усіх людей. (2 конструкції) 3. Гомер відоміший, ніж інші грецькі поети. (2 конструкції) 4. Гомер найвідоміший з усіх грецьких поетів. (2 конструкції) 5. Мінерва розумніша за інших римських богинь. (2 конструкції) 6. Мінерва найрозумніша з усіх римських богинь. (2 конструкції) 7. Рим славніший за інші міста Італії. (2 конструкції) 8. Рим найславнішим з усіх міст Італії. (2 конструкції).

Перелік основних джерел інформації: [1], [4], [8], [10].

Перелік додаткових джерел інформації: [2], [3], [4].

Тема 13. Прислівник. Утворення похідних прислівників. Ступені порівняння прислівників.

План заняття:

1. Основні граматичні характеристики прислівників.
2. Утворення похідних прислівників.
3. Ступені порівняння прислівників.

Перелік завдань, які пропонуються студентам до виконання протягом заняття:

1. Визначте ступені порівняння прислівників:

male, acerrime, merito, facile, plus, altius, maxime, raro, optime, acrius, continuo, fortissime, bene, fortiter, maius, minimum, magis, latissime, citius, constanter, pessime, peius, multum, sapienter, diu.

2. Утворіть прислівники від прикметників, напишіть ступені порівняння: iustus, a, um – справедливий, a, e; altus, a, um – високий, a, e; falsus, a, um – неправильний, a, e; citus, a, um – швидкий, a, e; par, paris – рівний, a, e; prudens, dentis – розсудливий, a, e; bonus, a, um – добрий, a, e; nobilis, e – знатний, a, e; innocens, centis – невинний, a, e; humilis, e – низький, a, e; amplus, a, um – великий, a, e; fortis, e – хоробрий, a, e; simplex, icis – простий, a, e.

Перелік питань для самостійного контролю:

1. Назвіть основні граматичні характеристики прислівників.
2. Згідно яких правил та за якою схемою відбувається процес відмінювання прислівників?
3. Назвіть основні правила утворення ступенів порівняння прислівників.

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Поділіть прислівники на групи. Знайдіть спільні риси кожної групи: hodie, ibi, honeste, minime, raro, sapienter, altius, tenerrime, fortiter, bene, simpliciter, maius, clarissime, celeriter, aliquando, falso.

2. Доповнити ряди:

Positivus	Comparativus	Superlativus
	celerius	
male		
	gravius	

fortiter		
		citissime
necessarie		
		optime
	facilius	

3. Які особливі лексичні одиниці відносяться до прислівників?

4. Що таке «прислівники мішаної групи»? Яким чином вони відмінюються?

Перелік основних джерел інформації: [2], [4], [5], [7], [9].

Перелік додаткових джерел інформації: [1], [2], [5].

Тема 14. Займенник. Види займенників. Особливості вживання та відмінювання займенників.

План заняття:

1. Основні граматичні характеристики займенників.
2. Види займенників.
3. Особливості вживання займенників.
4. Особливості відмінювання займенників.

Перелік завдань, які пропонуються студентам до виконання протягом заняття:

1. Провідмінійте словосполучення: illeorātor clarus; haeclex Romāna; idemanī malferox.

2. Перекладіть українською мовою:

1. Illa verba semper memoriā tenebuntur. 2. Eius verba semper memoriā tenebuntur. 3. His discipūlis illi septem colles Romae antīquae noti sunt. 4. In illo monte Romūlus Romam condīdit. 5. Hi ipsi tanto studio labōrant. 6. Titus montes

altos vidit, montium altitūdo magnum terrōrem ei iniēcit. 7. Non omnes homīnes de iisdem rebus habent eandem opiniōnem. 8. Non semper iīdem homīnes de iisdem rebus eādem iudicant. 9. Ignavia corpus hebētat, labor firmat: illa matūram senectūtem, hic longam adulescentiam reddit.

Перелік питань для самостійного контролю:

1. Назвіть основні граматичні характеристики займенників.
2. Які види займенників латинської мови вам відомі?
3. Які особливості вживання займенників вам відомі?
4. Які особливості відмінювання займенників вам відомі?

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Поставте вказівні займенники в правильній відмінковій формі, перекладіть речення:

(is, ea, id)

1. Discipūli magistrum audiunt; in ... manībus librum vident. 2. Romāni machīnas multas non habēbant, sed in ... urbībus multi laborābant servi. 3. In foro Romāno multa templa erant; ... vestigia etiam hodie vidēmus. 4. Romāni per Alpes iter faciēbant et trans ... in Galliam perveniebant. 5. Marcus filiam ... homīnis amat.

(hic, haec, hoc)

1. ... arbōrum poma collegimus. 2. ... homo dives est. 3. ... discipūlis magister praemia dat. 4. In ... urbe vicimus.

2. Визначте відмінкові форми словосполучень: ei consilio, haec verba, illa femīna, hoc bellum, eo mari, hi exercitus, eius sensus, is fructus, eādem sententia, eīdem mores, huius discipūli, ipsi amīci, hic mundus.

Перелік основних джерел інформації: [3], [4], [8], [9], [10].

Перелік додаткових джерел інформації: [3], [6], [7].

Тема 15. Числівник. Кількісні та порядкові числівники.

План заняття:

1. Основні морфологічні характеристики числівника.
2. Кількісні числівники.
3. Порядкові числівники.

Перелік завдань, які пропонуються студентам до виконання протягом заняття:

1. Запишіть словами: 58, 71, 111, 214, 563, 944, 1332, 1685.
2. Напишіть словами та римськими цифрами: 78-ий, 124-ий, 386-ий, 745-ий, 1296-ий.
3. Провідмініяйте словосполучення: unus civis, duae puellae, tria oppida, tria milia militum.

Перелік питань для самостійного контролю:

1. Назвіть основні види числівників латинської мови.
2. Які основні правила та винятки із правил існують стосовно відмінювання числівників?

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Доповніть речення:
1. Duo et duo sunt .... 2. Unum et octo sunt .... 3. Tria et quattuor sunt .... 4. Octo de decem sunt .... 5. Tria et septem sunt .... 6. Tria de ... sunt quinque. 7. ... et quattuor sunt novem. 8. ... et quinque sunt octo. 9. ... de quinque sunt tria. 10. Quinque et ... sunt decem.
2. Узгодьте кількісні числівники з іменниками: annos (tres, duo, novem, viginti, ducenti, sescenti); militibus (duo, quattuor, quadringenti); amicis (tres, duo, novem).

3. Утворіть порядкові числівники: duo, viginti, triginta unus, centum tres; unus, undeviginti, quadraginta duo, ducenti quattuor; quattuor, duodeviginti, quinquaginta tres, trecenti quinque; sex, septendecim, sexaginta quattuor, quadringenti sex; quinque, quindecim, septuaginta sex, quingenti septem.

Перелік основних джерел інформації: [2], [3], [6], [7], [8].

Перелік додаткових джерел інформації: [2], [4], [6].

Тема 16. Основи синтаксису. Поняття про головні та другорядні члени речення в латинській мові.

План заняття:

1. Загальна характеристика синтаксичних явищ в латинській мові.
2. Поняття про головні та другорядні члени речення в латинській мові.
3. Аналіз простих та складних речень в латинській мові.

Перелік завдань, які пропонуються студентам до виконання протягом заняття:

Перекладіть текст українською мовою та визначте головні та другорядні члени речення:

De consulibus

Pulsis regibus, populus Romanus duos consules creavit. Diu consules nobili genere nati delecti sunt. Consules magistratum Kalendis Januariis inibant. Eo ipso die in Capitolium ascendebant et Iovi Optimo Maximo sacra faciebant, neque auspicia omittēbant. Tum populus in Forum et in viam Sacram concurrēbat et omnia spectābat. Consules et senatui in curiā et comitiis in campo Martio praeerant. Legiones et equitatum conscriēbant, aciem instuēbant. Domi militiaeque imperium consulibus erat concessum. Exeunte anno, consules in contiōnem procedēbant et iurābant rem publicam bene esse gestam et opes

Romānas auctas esse. Popūli sententiā dictā et contiōne dimissā, res privātas rursus suscipēre potērant.

Перелік питань для самостійного контролю:

1. Надайте загальну характеристику основним синтаксичним явищам латинської мови.
2. Назвіть головні та другорядні члени речення латинської мови.

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Складіть чотири речення латинською мовою та проаналізуйте їх структуру.
2. Надайте повну характеристику головним та другорядним членам латинської мови.
3. Назвіть основні характеристики простих та складних речень у латинській мові.

Перелік основних джерел інформації: [1], [2], [5], [9], [10].

Перелік додаткових джерел інформації: [5], [7], [8].

Тема 17. Правила перекладу основних синтаксичних конструкцій.

План заняття:

1. Загальна характеристика синтаксичних конструкцій в латинській мові.
2. Базові поняття про синтаксичні конструкції в латинській мові.
3. Аналіз простих та складних синтаксичних конструкцій в латинській мові.

Перелік завдань, які пропонуються студентам до виконання протягом заняття:

Дайте характеристику та проаналізуйте синтаксичні конструкції у таких реченнях:

1. Diu consules nobīli genēre nati delecti sunt.

2. Discipŭli magistrum audiunt.
3. In foro Romāno multa templa erant.
4. Nemo enim omnia scit.
5. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum.
6. Homīnes interdum non eādem dicunt, quae sentiunt.
7. Consecrātus ei erat lupo, bestia ferox.
8. Consŭles et senatui in curiā et comitiis in campo Martio praeērant.

Перелік питань для самостійного контролю:

1. Надайте загальну характеристику основним синтаксичним конструкціям латинської мови.
2. Охарактеризуйте вплив синтаксичних конструкцій на структуру підрядних речень в латинській мові.
3. На що вказує присудок підрядного речення, вжитий у кон'юнктиві?

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Наведіть приклади невід'ємних компонентів основних синтаксичних конструкцій латинської мови.
2. Поясніть, що відбувається із синтаксичною конструкцією, якщо дієслово-присудок головного речення стоїть в одному з історичних часів?
3. Назвіть основні характеристики простих та складних синтаксичних конструкцій у латинській мові.

Перелік основних джерел інформації: [2], [4], [6], [7].

Перелік додаткових джерел інформації: [1], [2], [5].

Перелік питань, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Як довго тривав долітературний процес становлення латинської мови?
2. У яких галузях науки до сих пір активно використовується латинська мова?
3. Чи можна вважати латинську мову «мертвою»?
4. Яким чином вивчення латинської мови пов'язане із епохою Просвітництва в Україні?
5. Який дифтонг у XVI ст. став літерою j (йота)?
6. До якого типу мов належить латинська мова?
7. Скільки частин мови існує в латинській мові?
8. Які три основи має дієслово в латинській мові? (Навести приклад).
9. Яким чином утворюються неособові форми дієслів?
10. Яким чином визначається час дієслів у латинській мові?
11. Яким чином у словнику подаються дієслова в латинській мові?
12. Як від першої форми дієслова у однині утворити інфінітив?
13. Від яких осіб однини та множини можна утворити наказову форму дієслова?
14. Що поєднує в собі відкладний відмінок?
15. З яким відмінком часто співпадає форма називного відмінка іменника?
16. З яких компонентів складається відмінкова форма іменника?
17. Випишіть зі словника десять іменників та провідмінійте їх за усіма відмінками, попередньо визначивши відміну.
18. У іменників якої відміни співпадає форма називного та кличного відмінків?
19. Охарактеризувати кожну групу прикметників у латинській мові.
20. Випишіть та провідмінійте десять прикметників.
21. У якої особи відсутня називна форма відмінку зворотного займенника?

22. У якій особі множини присвійного займенника повторюються деякі форми?
23. Напишіть та розпроділіть по розрядах будь-які десять числівників.
24. Напишіть словами наступні кількісні числівники: XII, XIX, L, DC.
25. Особливості фонетичного складу латинської мови
26. Латинський алфавіт.
27. Правила наголошення в латинській мові.
28. Іменник та його граматичні категорії.
29. Відмінювання іменників.
30. Дієслово та його граматичні категорії.
31. Відмінювання дієслів у різних особах та часах.
32. Надайте загальну характеристику основним синтаксичним конструкціям латинської мови.
33. Охарактеризуйте вплив синтаксичних конструкцій на структуру підрядних речень в латинській мові.
34. На що вказує присудок підрядного речення, вжитий у кон'юнктиві?
35. Складіть чотири речення латинською мовою та проаналізуйте їх структуру.
36. Надайте повну характеристику головним та другорядним членам латинської мови.
37. Назвіть основні характеристики простих та складних речень у латинській мові.
38. Назвіть основні види числівників латинської мови.
39. Які основні правила та винятки із правил існують стосовно відмінювання числівників?

Перелік тем усних доповідей

1. З історії латинської мови.
2. Елементи етрусської та грецької абетки в латинській мові.
3. Долітературний період становлення латинської мови.
4. Вплив Католицької церкви на становлення латинської мови.
5. Розвиток латинської мови у епоху ранньої імперії.
6. Середньовічний період розвитку латинської мови.
7. Латинська мова як міжнародна мова юриспруденції.
8. Зв'язок латинської мови із римським правом.
9. Еволюція процесуальних термінів та висловів у латинській мові.
10. Вплив латинської мови на формування сучасних європейських мов.
11. Стилiстичні особливості літературної латинської мови.
12. Латинська мова у епоху Відродження.
13. Особливості «Християнської» латинської мови.
14. Латинська мова у медицині та судово-медичній експертизі.
15. Використання латинської мови в юридичній документації.
16. Перші письмові пам'ятки латинської мови.
17. «Золота доба» становлення латинської мови.
18. Пізня латина як окремий період становлення латинської мови.
19. Бустрофедон як особливий напрямок письма.
20. Квантитативне протиставлення голосних в алфавіті латинської мови.
21. Причини виникнення явища «елізія» в латинській мові.
22. Перші латино мовні акти в Галичині.
23. Актова латина у судово-адміністративних книгах Львова.

Перелік питань для рубіжної контрольної роботи

1. Якими символами позначають довготу та короткість складу? Назвіть їх та зобразіть графічно.
2. Як визначається дієвідміна в дієсловах латинської мови?
3. На скільки груп та за яким принципом поділяються прикметники в латинській мові?
4. Назвіть основи (форми основ) дієслів латинської мови.
5. Яку основу мають дієслова III дієвідмини другої особи однини в наказовому способі дієслів?
6. Назвіть граматичні категорії іменника латинської мови.
7. Назвіть безособові форми дієслів латинської мови.
8. Що таке «дифтонг»?
9. Дайте визначення поняттю «бустрофедон».
10. З чого складається відмінкова форма іменника?
11. Для чого слід запам'ятовувати словникову форму дієслів?
12. Назвіть граматичні категорії дієслів латинської мови.
13. Яким чином відмінюються прикметники латинської мови?
14. На які дві групи поділяються прислівники латинської мови?
15. До якої мовної сім'ї належить латинська мова?
16. Назвіть п'ять сучасних європейських мов, які є прямими нащадками латинської?
17. На які три типи за характером історичної основи поділяються іменники третьої відмини?
18. Як правильно визначити відміну іменника?
19. За яким принципом розподіляються дієслова латинської мови по дієвідмінах?
20. З якими відмінками української мови співпадає відкладний відмінок?

Питання до комплексної контрольної роботи

1. Скільки голосних та скільки приголосних літер є в алфавіті латинської мови?
2. Яким чином слова в латинській мові розподіляються на склади?
3. Які основні правила наголошення слів в латинській мові?
4. Яких літер не існувало у класичному варіанті латинської мови? Навести приклад.
5. Які звуки з'явилися в процесі еволюції латинської мови?
6. Чому питання фіксованості наголосу в латинській мові є досить спірним?
7. Які літери латинського алфавіту перейшли до нього у спадок з грецького?
8. Визначити частини мови із запропонованих нижче: ego, is, in, heu, iustitia, ibi, eia, unus, esse, homo, civitas, bis, bene, etiam.
9. Перекласти на латинську мову наступні назви частин мови: іменник, прикметник, дієслово, займенник, числівник, прислівник, частка, вигук, сполучник, прийменник.
10. Назвіть латинською основні частини мови?
11. Навести приклад до кожної з частин мови.
12. Визначити дієвідміну таких слів: facere, delere, ducere, demonstrare, dare, emere, cavere, litigare, sentire.
13. Провідмінити такі дієслова: accusare, sentire, absolvere, punire.
14. Утворити наказову форму таких дієслів: defendere, esse, capere.
15. Які граматичні категорії має дієслово в латинській мові?
16. Які неособові форми має дієслово?
17. Які є основні форми дієслова?
18. Як визначити основу дієслова?
19. Назвати латинською мовою основні граматичні безособові форми дієслів.
20. Навести приклади дієслів і визначити їх характеристики згідно граматичної категоризації.
21. Які неособові форми дієслів латинської мови вам відомі?

22. Назвати і перерахувати особливості безособових форм дієслів.
23. Надати коротку характеристику кожній безособовій формі дієслова латинської мови.
24. Назвати латинською мовою основні граматичні категорії іменника.
25. Навести приклади іменників і визначити їх характеристики згідно граматичної категоризації.
26. Розшифрувати наступні скорочення: s., pl., Acc., D., m., f., n., Abl., N., V., G.
27. Які граматичні категорії має іменник в латинській мові?
28. Назвати і перерахувати відмінки латинської мови.
29. Яким чином іменник подається у словниках?
30. Визначте відмінкову форму і число іменників. Перекладіть українською мовою: natūram, in lunā, amicārum, sine curā, in silvis, sub terram, persōnis, epistūlas, in scholam, poētae, victoriam, deae, statuas.
31. Знайти у словнику та виписати по чотири іменники кожної відміни.
32. Скільки відмін іменників є у латинській мові?
33. Яким чином можна визначити відміну іменника у латинській мові?
34. Провідміняти подані іменники, попередньо визначивши їх відміну та переклавши їх: res, fructus, cornu, mare, exemplar
35. Знайти у словнику та виписати по чотири іменники кожної відміни.
36. Скільки відмін іменників є у латинській мові?
37. Визначити відміну та провідміняти такі іменники: arbīter, edictum, civis, homo, lex, domus, diēs.
38. Провідміняти прикметник acer у жіночому та середньому родах.
39. Скласти п'ять словосполучень латинською мовою, компонентами яких були б іменники та прикметники.
40. Дайте основні характеристики прикметників у латинській мові.
41. Провідміняти за усіма відмінками такі прикметники: acer, utīlis, pubes.

42. Дайте визначення прислівнику як частині мови і назвіть його основні граматичні характеристики.
43. Назвіть основні правила відмінювання прислівників.
44. Дайте визначення прислівнику як частині мови і назвіть його основні граматичні характеристики.
45. Назвіть основні правила відмінювання прислівників.
46. Дайте визначення займеннику як частині мови і назвіть його основні граматичні характеристики.
47. Провідмінійте такі займенники: *ego, tu, nos, vos*.
48. Які види займенників латинської мови ви знаєте?
49. Дайте визначення числівнику як частині мови і назвіть його основні граматичні характеристики.
50. Провідмінійте такі числівники: *unus, duo, tres*.
51. Які види числівників у латинській мові ви знаєте?
52. Надайте загальну характеристику основним синтаксичним явищам латинської мови.
53. Назвіть головні та другорядні члени речення латинської мови.
54. Надайте загальну характеристику основним синтаксичним конструкціям латинської мови.
55. Охарактеризуйте вплив синтаксичних конструкцій на структуру підрядних речень в латинській мові.
56. На що вказує присудок підрядного речення, вжитий у кон'юнктиві?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Антонюк-Кириченко С. Тактильні прикметники латинської мови. Структурно-системний вимір. Київ: Вид-тво Дмитрія Бурого, 2019. 236 с.
2. Беляєва О., Синиця В., Смольська Л. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів. Київ: Медицина, 2020. 464 с.
3. Латинська мова в Україні (історичний екскурс): URL: http://bko.com/book_21_glava_65_%D0%92%D0%B0%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BD%D1%82_2.html
4. Латинські словникові уроки на Інтернет Поліглоті: URL: <http://www.internetpolyglot.com/ukrainian/lessons-ln-uk>
5. Морошану Л.І. Латинська мова для журналістів. Львів: Фенікс, 2017. 400 с.
6. Паласюк Г.Б., Саварин Т.В. Латинська мова. Київ: Укрмедкнига, 2019. 388 с.
7. Притиченко А.М. Латинська мова для юристів: навчальний посібник. Київ: ТОВ 7 БЦ, 2019. 129 с.
8. Скорина Л. П. Латинська мова для юристів. Київ: Атіка, 2018. 418 с.
9. Світлична Є., Толок І. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 440 с.
10. Тарасова Г. Латинська мова для юристів. Херсон: Гельветика, 2020. 344 с.
11. Шевченко Є.М. Латинська мова і основи медичної термінології. Київ: Медицина, 2021. 240 с.

Додаткові:

1. Литвинов В.Д. Довідник з граматики латинської мови. Київ. Вид. дім «Києво-Могилянська Академія», 2018. 111 с.
2. Закалюжний М. М. Латинська мова для біологів. Тернопіль: Укрмедкнига, 2019. 424 с.
3. Пилипів О.А. Основи латинської медичної термінології: навчальний посібник / Ольга Пилипів, Леся Мисловська; науковий редактор Леся Пилипів. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 252 с.
4. Оленич Р. М., Оленич І. Р., Чернюх Б. В. Латинська мова: Навч. Посібн. Вид. 2-ге, виправл. і доповн. Львів: Світ, 2020. 472 с.
5. Porta Antiqua: підручник з латинської мови для учнів гуманітарних коледжів, ліцеїв, гімназій. Л. П. Скорина; За ред. М. А. Собуцького. Київ: СІНТО, 2019. 272с.
6. Смольська Лариса Юріївна та ін. Lingua Latina (підручник для студентів філософів-богословів). Львів, УКУ, 2018 (Т. 1), 2019 (Т. 2).